

DELIMITAREA LACUNELOR ÎN DREPT DE ALTE FENOMENE ȘI SITUAȚII ÎN CADRUL PROCEDURII DE APLICARE A DREPTULUI

Alexandru CUZNEȚOV,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)
Ghenadie PAVLIUC,
 judecător

REZUMAT

În procesul de aplicare a dreptului, inevitabil ne ciocnim de un așa fenomen cum este lacuna în drept. Mulți consideră că lacuna în drept reprezintă o eroare a legiuitorului în procesul legiferării și aceasta evidențiază calitatea actului de legiferare. Nu suntem de acord cu o asemenea abordare, deoarece diagnosticarea acestui „fenomen” este posibilă doar în procesul de aplicare a dreptului, situație pe care încercăm s-o analizăm.

Cuvinte-cheie: realizarea dreptului, aplicarea dreptului, lacuna în drept, delimitarea lacunelor, stat de drept.

SUMMARY

In applying the law inevitably we encounter a phenomenon such as lacuna in law. Many believe that the gap in the law is a failure of the legislature in the enactment and it highlights the quality of regulation. We disagree with this approach, because the diagnosis of this “phenomenon” is possible only in the application of law, we try to analyze the situation.

Keywords: realization of the right, the right application, the right gap, separation gaps state law.

Adoptând acte normative, legiuitorul tinde ca ele să cuprindă cele mai importante domenii de activitate umană, ca ele să se refere la realitatea juridică a societății. Deoarece normelor juridice le revine rolul de a ordona, apăra și consolida raporturile sociale de importanță majoră, este lesne de înțeles că normele de drept trebuie să fie apte să concorde mereu cu dinamica relațiilor pe care le reglementează. De cele mai multe ori, acest lucru se realizează și, ca urmare, normele juridice, dreptul în ansamblu, asigură o reglementare juridică oportună a situațiilor de fapt ce pot fi transformate în situații de drept. Uneori însă, pot fi întâlnite cazuri, când anumite relații sociale, situații de fapt, deși ar fi trebuit să fie reglementate de norme juridice, totuși sunt neglijate de către legiuitor. În aceste cazuri, poate fi vorba de lacune în drept¹.

Cuvântul „lacună” provine de la latinescul *lacuna*, care în traducere are mai multe semnificații, și anume: spațiu gol în interiorul unui corp; gol, lipsă în continuitatea, în integritatea unui lucru; întrerupere involuntară și penibilă într-un text, în înlănțuirea unor fapte, a unor idei; la figurat – ceea ce lipsește pentru ca un lucru să fie bun, desăvârșit².

Vorbind despre lacună în drept, profesorul B.Negru remarcă că, în acest sens, trebuie să ținem cont de faptul că lipsa unei (unor) norme juridice, pentru a reglementa anumite relații, situații nu întotdeauna poate fi calificată ca o lacună în drept³. Uneori, legiuitorul în mod special nu reglementează anumite relații sociale, considerând că ele nu necesită o asemenea reglementare. Mai mult ca atât, nici nu e cazul ca legiuitorul să facă abuz de reglementare normativă juridică. Prin urmare, putem vorbi de lacune în drept doar atunci când o reglementare normativă juridică e impusă de situația concretă dată, e justificată atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. Apariția lacunelor în drept este condiționată atât de cauze obiective, cât și subiective. Astfel, sfera reglementărilor juridice nu este permanentă. Apar noi relații și situații despre care la momentul adoptării actului normativ nu se știa sau, dacă și se știa, ele nu aveau un caracter tipic. Cauza lacunelor poate fi și ignorarea re-

gulilor la elaborarea actului normativ. Se știe că elaborarea actelor normative este un proces complex, în care trebuie luați în calcul factorii economici, politici, sociali, morali, istorici, naționali, naturali, precum și tendințele de evoluție a societății, specificitatea normativității juridice etc.

În procesul de aplicare a dreptului, existența lacunelor în drept creează dificultăți serioase. Cel mai des anume practica de aplicare a dreptului semnaleză despre existența lacunelor și a altor insuficiențe ale legislației. De aceea, studierea aprofundată a procesului de aplicare a dreptului duce, inevitabil, și la analiza situațiilor formate în urma descoperirii lacunelor. La stabilirea bazei juridice, poate să se constate că situațiile de fapt corespunzătoare nu se reglementează de nici o normă juridică, iar vreo dispoziție administrativă privind situația creată nu există. Mai mult, cel care aplică dreptul, în pofida străduințelor sale, poate să nu găsească rezolvarea cazului în situații analogice. În acest caz, apare întrebarea: ce trebuie să întreprindă persoana care aplică dreptul?

Acțiunea acesteia trebuie să fie diferențiată, fiind condiționată de faptul ce fenomene se ascund după „tăcerea” dreptului: lacună în drept, spațiu liber juridic, tăcerea „calificată” („vorbită”) a legiuitorului. În cazul celor două situații din urmă, cazul juridic trebuie să fie încetat. La existența lacunei în drept, cel care aplică dreptul acționează conform competenței și prevederilor directe ale legii (pe care le întâlnim mai des în legislația civilă). Mult mai frecvent el are împuterniciri privind depășirea lacunelor, mai rar – de a înceta procesul de aplicare a dreptului, și mult mai rar – de a completa lacuna întâlnită. Aceasta din urmă iese din limitele aplicării dreptului și înseamnă deja crearea dreptului⁴.

În așa fel, cel care aplică dreptul, *volens-nolens*, este nevoit să stabilească existența lacunelor, iar apoi să caute mijloace de depășire a lor. De aceea, trebuie în toate nuanțele să cunoaștem sub toate aspectele ce reprezintă în sine lacunele în drept și prin ce ele se deosebesc de fenomenele asemănătoare, cur ar fi „tăcerea” legii. În primul rând, am

vrea să remarcăm că „lacuna” poate fi imaginară. Cu alte cuvinte, persoana ce aplică dreptul nu găsește norma în legislație, însă ajunge la concluzia privind necesitatea ei etc., iar o asemenea normă, în drept, există. Așadar, inițial, este necesar să se convingă privitor la inexistența dispozițiilor prevăzute de legiuitor.

În opinia profesorului A.S. Pigolkin, dacă dreptul tace referitor la întrebarea respectivă lacuna reală nu există. Aceasta mărturisește că legiuitorul nu consideră necesară reglementarea relațiilor corespunzătoare prin mijloace juridice⁵. Dacă am fi de acord cu această părere, faptul dat ar însemna, în cele din urmă, negarea, în general, a existenței lacunelor în drept.

Prin astfel de argumentare, în anii '60 ai sec.XX se fundamenta una din variantele teoriei existenței dreptului fără lacune⁶.

Având atribuții la drept, se anunțau numai acele momente, care erau reglementate în legea pozitivă. Toate celelalte, ce ieșeau din limitele legislației, se considerau total fără atribuții față de drept, fiind doar situații de fapt, unde poate să existe doar samavolnicia. Cu alte cuvinte, oricare tăcere a legiuitorului se evalua ca o „calificare”, ca nedorința lui de a reglementa raporturile corespunzătoare. La rândul său, nedorința legiuitorului de a stabili o normă, fără a înainta anumite motivări, se considera un răspuns negativ la întrebarea privind existența lacunelor în drept. Întotdeauna există un cerc cunoscut de raporturi sociale, fapte și situații, față de care dreptul tace din cauza că ele nu trebuie să fie reglementate datorită existenței obiective a unor condiții specifice sau datorită naturii însăși a acestor relații. În totalitate, acestea formează așa-numitul „spațiu juridic liber”. În spațiul juridic liber, intră toate relațiile ce nu formează obiectul direct al reglementării juridice.

Lacunele în drept semnificau lipsa normelor față de acele fapte ce se află în sfera normativă a reglementării juridice. Această situație nu este negată și criticată în literatura de specialitate. Dimpotrivă, toți cercetătorii subliniază că lacunele în drept trebuie să fie căutate în interiorul sferei reglementării juridice⁷. Divergențele în definirea lacunelor sunt condiționate de înțelegerea diferită a sferelor reglementării juridice⁸. De regulă, lacuna se identifică prin cercul acelor relații și fapte ce sunt întărite de actele normative în vigoare.

Din aceste considerente, lacunele în drept sunt identificate de unii savanți (I.Sabo, S.S.Alekseev, A.S.Pigolkin) drept o omisiune insignifiantă în reglementarea relațiilor sociale, drept neajunsuri sau acțiuni insuficientă a normelor juridice. Nu negăm această noțiune a lacunei, dar este necesar a menționa despre limitarea ei. Ea nu reunește alte cazuri privind lipsa normei juridice, ce se evaluează ca lacună în drept. La clasificarea relațiilor sociale, din punctul de vedere al posibilității reglementării lor juridice, adepții concepției restrânse privind sfera reglementării juridice și lacunele în drept, scapă din vedere acele relații ce sunt admise prin intermedierea juridică, dar, din anumite motive, sunt nereglementate o perioadă de timp de actele normative⁹.

Unii autori, conștientizând necesitatea emiterii normelor juridice, dacă aceasta este dictată de condițiile obiective existente, nu consideră, în același timp, lipsa unor asemenea norme ca lacune în drept. Profesorul rus V.V. Petrov susține în cazul în care lipsesc norme ce reglementează aspecte spe-

cifice ale relațiilor morale, cu toate că în societate se simte necesitatea acută de a fi reglementate juridic aceste aspecte, situația trebuie examinată ca „insuficiență legislativă”, dar nicidecum ca lacună, deoarece o asemenea deficiență iese în afara limitelor dreptului în vigoare¹⁰.

În ce ne privește, considerăm, insuficiența legislativă reprezintă o simplă lacună. Și această insuficiență nu se află în afara limitelor dreptului în vigoare, deoarece este vorba despre insuficiență legislativă. Uneori, despre lacune se vorbește pornind de la legile înseși, altele – de la împrejurările reglementate de normele juridice în vigoare, iar în alte cazuri – pornind de la factorii ce determină aceste limite legislative. Cu toate acestea, lacuna întotdeauna înseamnă lipsă de norme necesare în dreptul pozitiv, gol în însăși legislație.

În sfera reglementării juridice intră acele evenimente, fapte și împrejurări, acele relații sociale, care în condițiile date necesită acțiunea normativ-juridică. Deoarece înseși relațiile și condițiile dezvoltării lor sunt supuse schimbărilor, sfera reglementării juridice nu reprezintă ceva neschimbător, static sfera reglementării juridice trebuie examinată nu doar din punctul de vedere al includerii raporturilor juridice de către drept. Norma poate reglementa, în forma generală, și domeniul concret al relațiilor dintre oameni, însă până la un anumit moment, lăsând unele raporturi sau părți separate ale acestor raporturi fără intermedierea juridică. În afară de aceasta, unele relații intenționat nu sunt reglementate în ordinea normativă, bazându-se pe actele individuale ale dreptului subiectiv¹¹.

Pentru cel care aplică dreptul, este important să limiteze lacunele în drept de toate situațiile în care legiuitorul îl împuternicește pentru a concretiza legea sau hotărârea cazului la intima sa convingere. La concretizarea, în limitele dispozițiilor normative generale, sunt emise indicații normative noi, suplimentare, mult mai concrete. Lipsa celor din urmă în lege nu reprezintă lacună, deoarece legiuitorul conștient refuză de a stabili norme mult mai concrete decât cele pe care le-a aprobat¹².

La efectuarea concretizărilor, mai ales în condițiile soluționării cazului în baza analogiei, cel care aplică dreptul este nevoit el însuși să formuleze dispozițiile juridice respective. El se conduce de sensul general și principiile dreptului, de normele juridice corespunzătoare ce reglementează situații analogice, de asemenea, de politica legislativă și altele. Din punct de vedere practic, trebuie de evidențiat acea situație, în care legiuitorul conștient refuză de a reglementa anumite raporturi sociale în baza regulilor generale, împuternicind organele competente de a le reglementa la intima lor convingere.

Împuternicirea privind concretizarea normelor juridice generale, sau privind soluționarea cazului în baza aprecierii individuale a celui ce aplică dreptul, poate fi cuprinsă nemijlocit în textul legii, dar poate fi reliefată și din sensul dispozițiilor juridice. Ea obligă la rezolvarea cazului juridic, cu toate că lipsesc anumite reglementări juridice.

Situația tipică a fenomenului *lacună în drept* își găsește exprimare în tăcerea legiuitorului, ce poate fi interpretată ca o atitudine pozitivă privind necesitatea emiterii normelor juridice ce sunt lipsă. Motivele pentru care legiuitorul nu a luat atitudine privind necesitatea unei sau altei norme (cauza existenței lacunelor în drept), pot fi diferite. Printre ele sunt și obiective (imposibilitatea de a presupune apariția unor

noi împrejurări și dificultatea de a reglementa multiple raporturi existente), și subiective (lipsa de operativitate în emiterea actelor normative, scăpări etc.). Legiuitorul, în unele cazuri, doar textual își întărește intențiile de a reglementa oarecare relații sociale, în alte cazuri însă nu reușește să facă nici aceasta¹³.

Nedorința legiuitorului de a reglementa relațiile sociale cu ajutorul normelor juridice, dacă ea nu este expusă nemijlocit, este definită, după părerea profesorului V.V. Lazarev, „tăcerea calificată” a legiuitorului. Ea poate să însemne permisiunea de a concretiza dreptul sau (mai rar) de a soluționa cazul după analogie. Dar „tăcerea calificată”, în sensul restrâns al cuvântului mărturisește despre excluderea relațiilor corespunzătoare din sfera reglementării juridice sau în genere din sfera acțiunii juridice. În acest din urmă caz, organele de aplicare a dreptului sunt obligate să înceteze procesul pe caz. Dacă imposibilitatea de a soluționa nu este condiționată de „tăcerea calificată”, atunci reprezintă așa-numitul fenomen „greșeală în drept”, tăcerea însă în asemenea condiții întotdeauna înseamnă lipsa lacunei în drept¹⁴.

Cu referire la depășirea lacunelor în drept, pentru a se evita pronunțarea hotărârilor necontrolate, în practică nu se admite de a confunda noțiunile de „lacună” și „greșeală în drept”. Cu toate că în unele relații sensul acestor noțiuni poate să coincidă, celui ce aplică dreptul nu i se permite să se ocupe de modificarea dreptului. El trebuie să-l aplice până la momentul de început al modificării reglementării juridice în ordinea stabilită de lege.

În orice caz, mai ales în crearea dreptului, este greu de a evita apariția posibilelor greșeli. „*Greșeala în drept*” înseamnă, în general, evaluare incorectă a condițiilor obiective existente și evidențierea voinței incorecte a legiuitorului, cum ar fi necesar să fie ea oglindită în actele normative.

La o analiză mai detaliată, așa-numita „*greșeala în drept*” este comisă atunci când organul emitent:

- a) consideră greșit că unele raporturi nu sunt necesare să fie reglementate juridic;
- b) consideră greșit că dreptul poate fi aplicat, fără a concretiza norma juridică;
- c) incorect transmite rezolvarea cazului celui care aplică dreptul;
- d) emite nu acea normă, în care se simte necesitatea;
- e) rezolvă întrebarea nu așa cum ar trebui să fie soluționată potrivit normei stabilite¹⁵.

În punctele de mai sus „a”, „b”, „c”, „greșeala în drept” nu se neagă; mai mult ca atât, se presupune existența lacunelor. Ele pot fi stabilite în procesul aplicării dreptului, dar înlăturarea lor o poate face numai organul competent de a crea dreptul. În primul caz, cel ce aplică dreptul, în general, nu are dreptul să efectueze anumite activități pe caz ce ar duce la rezultate juridice.

Profesorul Ia.S. Mihaleak a întrebuințat în una din lucrările sale noțiunea de „lacună în formularea verbală a normei”¹⁶. Este vorba despre imperfecțiunea textuală în expunerea gândului legiuitorului, despre lipsa, în articolele legii, a cuvintelor și formulărilor necesare. O asemenea „lacună”, desigur, se deosebește de lacuna în drept, caz în care nici o interpretare nu poate să sesizeze, să redea adecvat voința legiuitorului. Pentru lacunele în drept nu există nici o formulare, dat fiind că lipsește norma însăși.

O excepție destul de rară, din cele menționate, repre-

zintă lacunele având drept cauză existența a două norme ce se contrapun la modul cel mai serios. După caracterul lor, contradicțiile în reglementările juridice pot fi diferite. Profesorul Z.Zeminski, cunoscut prin lucrările sale ce țin de analiza problematicii privind logica dreptului, deosebește: divergențele radicale și parțiale dintre normele de aplicare a dreptului, când una din norme indică ceea ce interzice alta, sau când executarea unei norme nu dă posibilitate îndeplinirii celeilalte norme; necorespunderea praxiologică a normelor, când ambele norme pot fi realizate, însă realizarea uneia determină rezultatul zero al acțiunii celeilalte; necorespunderea instrumentală a două norme, una dintre care cere efectuarea activității „A”, iar a doua normă cere, concomitent, efectuarea activității „B”, ce reprezintă o condiție obligatorie a apariției activității „A”¹⁷.

Însă, nu orice divergență între norme înseamnă existența lacunei în drept. De exemplu, la prima vedere, alin.(1) art.286 CPP RM se află în contradicție cu alin.(1) art.275 CPP RM: cel din urmă prevede că procesul penal încetează în cazul în care în acțiunile bănuțului nu se regăsește faptul infracțiunii, iar art. 286 CPP că, în cazul inexistenței învinuitului, care trebuie tras la răspundere penală, are loc clasarea cauzei penale¹⁸. Divergențele nu sunt mari, lacuna nu există. Ea se formează numai când persistă contradicții radicale dintre normele cu aceeași putere, când una din ele o „distruge” pe alta, și invers. Cu toate că tendința legiuitorului de a rezolva întrebarea este exprimată textual, ea rămâne totuși nerezolvată.

Delimitarea lacunelor de alte fenomene în drept favorizează clasificarea lacunelor în drept după mai multe aspecte.

După cum afirmă profesorul Gh.Avornic, în literatura de specialitate, există mai multe noțiuni în această privință, cum ar fi: lacunele în dreptul pozitiv; lacunele în reglementarea juridică, lacunele în legislație etc. Prin lacună în dreptul pozitiv se are în vedere acel caz când nu există nici lege, nici alt act normativ subordonat legii, nici obicei, nici precedent.

Prin **lacună în reglementarea normativă**, se înțelege lipsa unor norme în lege sau alte acte normative. Lacuna în legislație presupune absența legii în general. Lacuna în lege ne vorbește despre o reglementare incompletă a problemei într-o lege concretă¹⁹.

Profesorul B.Negru menționează că în literatura de specialitate, pe lângă sintagma „lacune în drept”, care se raportează la caracterul normativ al dreptului, se întâlnește și expresia „lacunele legii”, care se raportează la caracterul formal al dreptului²⁰. Lacuna legii poate fi definită ca fiind „omisiunea legii de a rezolva o problemă care ar trebui, în mod necesar, să fie rezolvată. Această omisiune ar trebui înțeleasă într-un sens larg: este vorba atât de reglementarea pură și simplă a unei probleme, cât și de reglementarea insuficientă a acesteia. Necesitatea reglementării unei probleme trebuie, pentru a fi în prezența unei lacune, să fie de ordin logic sau sistemic, și nu de ordin moral, social sau economic”²¹.

Lacunele în drept pot fi divizate în: a) adevărate; b) false. Deosebirea dintre *adevărata lacună* și *falsa lacună* constă în următoarele.

Adevărata lacună constă în absența normei aplicabile. *Falsa lacună* constă în existența normei, considerată nesatisfăcătoare²². Adevăratele lacune necesită completare;

falsele lacune nu necesită completare, fiind deduse chiar din interpretarea extensivă a normei.

În literatura de specialitate, se mai face distincție între lacune scuzabile și lacune nescuzabile. Lacunele scuzabile mai suunt numite și primare. Ele sunt condiționate de absența necesității de reglementare juridică a unei relații sociale. Lacunele scuzabile, numite ulterioare (posteroare), apar în procesul redactării proiectului actului normativ, când este necesară previziunea legiuitorului privind noile relații sociale ce pretind reglementare juridică. Lacuna nescuzabilă se constată și în cazul ignorării regulilor tehnicii legislative, al cărui rezultat este reglementarea juridică incompletă, insuficientă²³.

Luând în calcul cele menționate, putem formula unele **concluzii privind lacunele în drept**:

1) despre lacunele în drept se poate de vorbit ca despre o imperfecțiune a dreptului;

2) sensul termenului de „lacună” poate fi perceput numai raportându-l strict la esența și conținutul fenomenului concret;

3) lacunele sunt posibile numai în sfera reglementată de drept și numai față de factorii ce se află în sfera reglementată de drept.

Lacunele în drept apar atunci când organul de elaborare a normelor juridice:

1) consideră greșit că unele relații nu pot fi reglementate juridic;

2) presupune greșit că lacunele vor fi ocolite prin concretizarea dreptului în timpul aplicării lui;

3) elaborează norme, în care nu există nici o necesitate;

4) rezolvă problema nu așa cum ar fi trebuit să fie rezolvată în baza unei norme stabilite (concrete).

Considerăm că în Republica Moldova lacunele în drept apar și în urma necoordonării activității unui organ cu a altui organ, dezacordului dintre o verigă a puterii și alta. Exemplu elocvent, în acest sens, ne-ar servi un șir de hotărâri ale Curții Europene pentru Drepturile Omului (CEDO) (*Prodan vs Moldova*, nr.49806/99; *Croitoru vs Moldova*, nr.18882/02; *Țîmbal vs Moldova*, nr.22970/02 etc.)²⁴, unde Guvernul Republicii Moldova a pierdut multe procese privind neexecutarea hotărârilor judecătorești numai din cauza că instanțele judecătorești stabilesc mărimea despăgubirilor financiare ce trebuie să le plătească organele de stat (ministerele, consiliile locale etc.) reclamantilor, iar titlurile executorii, la rândul lor, nu au fost executate din cauza că în Bugetul de Stat anual nu sunt prevăzute fonduri necesare pentru executarea hotărârilor judecătorești. Sună destul de banal aceste afirmații, dar numai din acest motiv Republica Moldova a pierdut sume colosale de bani ca sancțiuni parvenite din partea CEDO.

În principiu, toate aceste hotărâri ale CEDO, pe care, dintr-un punct de vedere, le considerăm doar ca sancțiuni, în realitate aduc un beneficiu enorm statului. Nu este nimic rău sau tragic pentru stat, dacă apar cazuri de examinare la CEDO. Aceasta reprezintă pentru stat un bun prilej, poate chiar și unicul, de a permite, benevol, instanței internaționale de judecată să evalueze practica sa internă, inclusiv cea de aplicare a dreptului, în comparație cu standardele general-europene. În principiu, în aceasta și constă rolul primordial al CEDO, ce se reduce nu doar la înlăturarea încălcărilor depistate, dar și la crearea unor standarde general-

europene. Dar cum pot fi ele create în lipsa plângerilor din cadrul statelor-părți la ea? Anume în urma acestor plângeri statele mult mai efectiv constată lacunele, imperfecțiunile în legislația lor, și destul de rapid operează modificările necesare în legislație, se străduie să modifice practica judiciară etc. Suntem martori ai acestor schimbări care se produc și în sistemul de realizare a dreptului, în înlăturarea lacunelor existente. Astăzi, mult mai puține materiale parvin la CEDO, pe motiv de neexecutare a hotărârilor judecătorești, iar dacă să analizăm datele statistice²⁵, vom remarca că în ultimii ani, în genere, are loc diminuarea acestora.

În final, am vrea să propunem următoarea definiție: **lacuna în drept reprezintă lipsa deplină sau parțială a prevederilor normative, a căror necesitate este condiționată de dezvoltarea relațiilor sociale și de necesitățile practicii judiciare, principii de bază, sensul și conținutul legislației în vigoare, direcționate spre reglementarea faptelor vitale în sfera influențării juridice.**

Note:

¹ Negru Boris, Negru Alina, *Teoria generală a dreptului și statului*, Bons Offices, Chișinău, 2006, p. 414.

² *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei RSR, București, 1975, p. 486

³ Negru Boris, Negru Alina, *op.cit.*, p. 415.

⁴ Лазарев В.В., *Применение советского права*, Татполиграф, Казань, 1972, с. 106

⁵ Пиголкин А.С., *Нормы советского права и их истолкование*, Изд-во Ленингр. ун-та, Ленинград, 1962, с. 49.

⁶ Лазарев В.В., *Пробелы в праве*, Татполиграф, Казань, 1969, с. 13.

⁷ Недбайло П.Е., *Применение советских правовых норм*, Юрид.лит., Москва: 1960, с. 456.

⁸ Алексеев С.С., *Общая теория социалистического права*, вып. III, Свердловск, 1965, с. 53.

⁹ A se vedea: Акимов В.И., *Понятие пробелов в праве*, Москва, 1969, с. 15; Лазарев В.В., *Применение советского права*, с. 108.

¹⁰ Лазарев В.В., *Применение советского права*, с. 109.

¹¹ Недбайло П.Е., *op.cit.*, p. 457.

¹² Лазарев В.В., *op.cit.*, p. 111.

¹³ *Ibidem*, p. 112.

¹⁴ *Ibidem*, p. 114.

¹⁵ Лазарев В.В., *Пробелы в праве*, с. 69.

¹⁶ Михалык Я.С., *Применение социалистического права в период развернутого строительства коммунизма*, Госюриздат, Москва, 1963, с. 40.

¹⁷ A se vedea: Зембиньски З., *О видах несоответствия норм*, Studia filozoficzne, 1969.

¹⁸ A se vedea: *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (partea specială)*, nr. 122-XV din 14.03.2003, în *Monitorul Oficial al R.Moldova*, nr. 104-110/447 din 07.06.2003.

¹⁹ Avornic Gheorghe, *Teoria generală a dreptului*, Cartier, Chișinău, 2004, p. 429.

²⁰ Negru Boris, Negru Alina, *op.cit.*, p. 415.

²¹ Ion Dogaru, Dan Claudiu Dănișor, Gheorghe Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, p. 35; în: Boris Negru, Alina Negru, *Teoria generală a dreptului și statului*, Bons Offices, Chișinău, 2006, p. 415.

²² Popescu Sofia, *Teoria generală a dreptului*, Lumina Lex, București, 2000, p. 264.

²³ *Общая теория права и государства*, под ред. В.В. Лазарева, Юрист, Москва, 1994, с. 211.

²⁴ A se vedea: *Hotărâri ale Curții Europene a Dreptului Omului*, vol. III, Balacron, Chișinău, 2006.

²⁵ www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Events/Meetings+and+Official+Visits/Event_Popu_10ANS_EN_Stats.htm